

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

والنتین کاتاسانوف* (Valentin Katasonov)

برگردان: ا. م. شیری

۲۵ اپریل ۲۰۲۵

پاسخ مسکو و بیجینگ به تحریم‌های واشنگتن علیه بانک‌های چینی چگونه خواهد بود؟

بررسی تجربه ایران برای دور زدن تحریم و محاصره اقتصادی

«قابل توجه علاقه‌مندان به مهار دالربازان در ایران» - شیری

گزارش‌هایی مبنی بر جلوگیری از تسویه حساب بانک‌های چینی برای تجارت چین با روسیه، از جمله اخبار مهم اقتصادی و مالی بین‌المللی روزهای اخیر بودند. رسانه‌های جهانی اواسط ماه اپریل گزارش دادند که بانک «ICBC» بزرگترین بانک چین و همچنین بانک‌های چینی سیتیک بانک، بانک صنعتی و بانک تایژو، پذیرش پرداخت‌های یوان از روسیه را متوقف کردند.

هم مسکو و هم بیجینگ می‌دانستند که واشنگتن در اولین روزهای پس از آغاز عملیات نظامی ویژه در اوکراین، چوب لای چرخ تجارت روسیه و چین خواهد گذاشت. تا ۲۴ فبروری ۲۰۲۲ بخش قابل توجهی از مبادلات تجاری دو کشور به دالر و یورو پرداخت می‌شد و تسویه حساب‌ها از طریق دستگاه سوئیفت انجام می‌گرفت. واشنگتن و بروکسل هیچ مشکلی در مسدود کردن پرداخت‌ها به دالر و یورو نداشتند. زیرا، از ساختارهای بانکی امریکا و اتحادیه اروپا عبور می‌کردند. ساختار سوئیفت نیز که دستورات پرداخت را ارسال می‌کند، تحت کنترل واشنگتن است.

در بهار ۲۰۲۲، روسیه و چین به استفاده از ارزهای ملی وسیعاً شروع کردند. در آغاز سال ۲۰۲۲، تجارت روسیه و چین تنها با ۲۵ درصد از ارزهای ملی دو کشور انجام می‌گرفت. سهم این ارزها، به خصوص سهم یوان در طول سال ۲۰۲۲ به سرعت افزایش یافت. تا پایان سال ۲۰۲۲، ۶۴ درصد از پرداخت‌ها برای صادرات روسیه به چین و ۶۶ درصد از پرداخت‌ها برای واردات روسیه از چین به یوان پرداخت می‌شد.

در سال ۲۰۲۳، حذف ارزهای غیردوست از تجارت متقابل بین چین و روسیه ادامه یافت. رئیس‌جمهور پوتین در آغاز جولای سال گذشته گفت که سهم ارز ملی دو کشور در تجارت بین روسیه و چین از ۸۰ درصد فراتر رفته است. میخائیل میوشوستین، نخست‌وزیر روسیه در سپتامبر ۲۰۲۳ اظهار داشت، که ۹۰ درصد تسویه حساب‌های تجاری متقابل بین دو کشور به ارزهای ملی انجام می‌شود. آندری بلاتوسوف، معاون اول نخست‌وزیر در نوامبر سال گذشته گزارش داد که این سهم به ۹۵٪ افزایش یافته است.

به طور کلی، جای تعجب نیست که در تجارت خارجی روسیه پس از ۲۴ فبروری ۲۰۲۲، سرکوبی سریع ارزهای «سمی» (دالر آمریکا، یورو، پوند استرلینگ انگلیس، ین جاپان و غیره) اتفاق افتاد. علاوه بر این، واپس‌رانی نه تنها به حساب روبل روسیه، بلکه به حساب یوان چین نیز انجام گرفت. روسیه به استفاده فعال از پول چین در تجارت با کشورهای ثالث شروع کرد. بر اساس گزارش بانک روسیه، در جنوری ۲۰۲۴، سهم یوان در صادرات روسیه به تمام کشورهای جهان ۴۰.۷ درصد و در واردات روسیه از تمامی کشورهای جهان، ۵.۳۸ درصد بود. در پایان جنوری، یوان چین به عنوان ارز اصلی در تسویه حساب‌ها در تجارت خارجی روسیه، حتی از روبل روسیه پیشی گرفت. چین و روسیه نیز به سرعت از استفاده از ساختار سوئیفت دور شدند. سیستم پیام‌رسان مالی روسیه (SPFS) و سیستم پرداخت بین‌بانکی فرامرزی چین (CIPS) جایگزین آن شدند.

به نظر می‌رسد همه شرایط برای تجارت پویا و متقابلاً سودمند بین چین و روسیه که از تحریم‌های واشنگتن و متحدانش هراسی ندارند، فراهم شده است. و این تجارت واقعاً پویا توسعه یافت. حجم مبادلات تجاری چین و روسیه در پایان سال ۲۰۲۲ به ۱۹۰ میلیارد دالر رسید که نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش ۲۹ درصدی نشان می‌دهد.

حجم مبادلات تجاری بین روسیه و چین در سال ۲۰۲۳ با ۳.۲۶ درصد افزایش، به ۲۴۰.۱ میلیارد دالر رسید. صادرات روسیه به چین در مقایسه با سال ۲۰۲۲ با ۱۲.۷ درصد افزایش، به ۱۲۹.۱۳ میلیارد دالر رسید. در واردات سه دسته محصول غالب بود: تجهیزات و دستگاه‌های مکانیکی (۱.۲۵ میلیارد دالر)، حمل‌ونقل زمینی (۵.۲۲ میلیارد دالر)، و ماشین‌های الکتریکی و تجهیزات الکتریکی (۱۷ میلیارد دالر).

با این حال، در ابتدای سال جاری مشکلات جدی برای توسعه بیشتر تجارت دوجانبه و حتی حفظ آن در سطح به دست‌آمده ظاهر شد. هدف بسته‌های آخر تحریم‌های غرب، نه گسترش دامنه محدودیت‌ها و ممنوعیت‌ها، بلکه، افزایش اثربخشی تحریم‌های قبلی است. غرب روی چنین جایگزینی سریع ارز در پرداخت‌های متقابل بین چین و روسیه حساب نکرده بود. بنابراین، تصمیم گرفت به ابزاری مانند تحریم‌های ثانویه، به ویژه، به تحریم‌های ثانویه علیه بانک‌های چینی متوسل شود.

امریکا مدتهاست (از قرن گذشته - از زمان رویدادهای میدان تیان‌آن‌من در سال ۱۹۸۹) لیست سیاه شرکت‌های چینی را که تحت تحریم‌های خاص هستند (فهرست سیاه خزانه‌داری آمریکا) تنظیم کرده است. این لیست طی دو سال گذشته، به حساب افزودن شرکت‌های مرتبط با عرضه بسیاری از کالاها، هم با تحویل مستقیم از چین و هم از طریق کشورهای ثالث به روسیه، در حد قابل توجهی طولانی شده است. به این ترتیب، وزارت خزانه‌داری آمریکا در مارچ ۲۰۲۳ تحریم‌هایی را علیه پنج شرکت چینی به دلیل تأمین تجهیزات شرکت صنایع هوایی ایران- تولیدکننده پهپادهای شاهد-

۱۳۶ که به نوبه خود به روسیه عرضه می‌شود و روسیه از آن‌ها علیه اوکراین استفاده می‌کند، اعمال کرد. وزارت بازرگانی امریکا در اکتوبر ۲۰۲۳، ۴۲ شرکت چینی را به دلیل تأمین تجهیزات میکروالکترونیکی برای دستگاه‌های هدایت راکتی و پهپادی روسیه به فهرست تحریم‌ها اضافه کرد.

شایان ذکر است که تا به امروز حتی یک بانک چینی وجود ندارد که به لیست تحریم‌های واشنگتن اضافه نشده باشد. اما، شمشیر داموکلس تحریم‌های ثانویه از ماه دسمبر سال گذشته بر سر آن‌ها آویزان شده است. سازمان‌های مالی کشورهای دوست پس از فرمان جو بایدن، رئیس‌جمهور امریکا مبنی بر تحریم‌های ثانویه علیه بانک‌هایی که محدودیت‌های فدراسیون روسیه را نقض می‌کنند، از پایان سال گذشته به محدود کردن معاملات با فدراسیون روسیه دست زدند.

اولین بانکی که به فرمان بایدن پاسخ مثبت داد، بانک تجاری چوژو چین، یک بانک کالیبر متوسط بود که واردکنندگان روسی از آن به عنوان مرکز اصلی تسویه حساب استفاده می‌کردند. این بانک، در رتبه‌بندی بانک‌های چینی از نظر میزان سرمایه در رتبه ۷۸ قرار دارد. بانک مذکور در ماه دسمبر به طرف‌های روسی اطلاع داد که تسویه حساب فهرست خاصی از کالاها را که واردات آن‌ها توسط تحریم‌های غرب ممنوع است، متوقف می‌کند. همین بانک چند هفته بعد (در اوایل فبروری امسال)، بدون توجه به کالا و نوع پرداخت، توقف کامل تراکنش با روسیه و بلاروس را اعلام کرد.

پس از مدتی، حداقل سه بانک از چهار بانک بزرگ چین – بانک چین، بانک ساختمانی چین و بانک صنعتی و تجاری چین – اعلام کردند که پرداخت‌های شرکای روسی را به شدت کنترل خواهند کرد. تراکنش‌ها در ماه مارچ به طور کامل متوقف نشدند، اما به دلیل تأخیر و بازرسی‌های طولانی، پرداخت‌ها کندتر انجام گرفتند. و یک خبر دیگر در ماه اپریل: چهار بانک مذکور ابتداء تراکنش با مشتریان روسی را به طور کامل متوقف کردند و بانک چین محدودیت‌های جدیدی را اعمال کرد. به این دلیل، فقط بخش کوچکی از تراکنش‌ها هنوز از فدراسیون روسیه به این بانک منتقل می‌شود.

مسدود کردن پرداخت‌های وارداتی روسیه مورد تأکید قرار داد می‌شود. زیرا، این کالاها عمدتاً شامل کالاهایی هستند که می‌توانند توانایی‌های نظامی روسیه را پشتیبانی و تقویت کنند. واضح است که تراکنش‌های یوان از طریق نظام بانکی امریکا و از طریق نظام سوئیفت انجام نمی‌شود. اما، با وجود این، واشنگتن از طریق اطلاعات مالی خود به تمام اطلاعات لازم در مورد عملیات بانک‌های چینی به یوان، روبل و سایر ارزها دسترسی دارد.

تخمین زده می‌شود که به دلیل خطر تحریم‌های ثانویه غرب، ۸۰ درصد از پرداخت‌های روسیه به یوان به چین منتقل نمی‌شود. ۲۰ درصد باقیمانده پرداخت‌ها به ازای کالاهای مصرفی چینی است. در حالی که تا کنون، هیچ محدودیتی به همان اندازه سختگیرانه در مورد پرداخت برای واردات چین از روسیه (که عمدتاً شامل نفت و سایر منابع انرژی است) اعمال نشده است. اما شکی نیست که پس از مدتی ممکن است اعمال همان محدودیت‌ها در پرداخت‌های صادرات روسیه به چین آغاز شود.

اولین نشانه‌های تجدید ساختار بانک‌های چینی برای اجرای الزامات واشنگتن در حال حاضر مشهود است. سهم یوان در درآمدهای ارزی کل صادرات روسیه در ماه فبروری، به ۳۰.۸ درصد (در مقابل ۴۰.۷ درصد در ماه جنوری) و سهم یوان در پرداخت تمام واردات روسیه در ماه فبروری، به ۳۲.۳ درصد (در مقابل ۵.۳۸ درصد در جنوری) کاهش یافت. در پایان فبروری ۲۰۲۴، روبل روسیه برای اولین بار ارز اصلی در تجارت خارجی روسیه شد و یوان چین که قبلاً مقام اول را به خود اختصاص داده بود، به جایگاه دوم رسید.

بانک‌های چینی (حداقل همه بانک‌های بزرگ و بسیاری از بانک‌های متوسط) از دستورالعمل‌های تحریمی واشنگتن پیروی می‌کنند. زیرا، آن‌ها به معاملات با دلار آمریکا وابسته هستند و این خیلی تعجب آور نیست. برای این که، صرف‌نظر از تمام تضادهای بین دولتی بین آمریکا و چین، آمریکا شریک تجاری اصلی چین است و نه فقط اصلی، بلکه، تقریباً نیمی از مازاد تجاری چین را تشکیل می‌دهد. و این به ۳۰۰-۴۰۰ میلیارد دلار در سال و به طور انحصاری به ارز امریکائی، نه مثلاً به «توگریک» [واحد پول مغولستان] بالغ می‌شود. بنابراین، «دکمه» کنترل بانک‌های چینی در دست واشنگتن است. با یک فشار چنین «دکمه‌ای» می‌توان یک بانک چینی را نابود کرد.

وابستگی نظام بانکی چین به واشنگتن پاشنه آشیل چین است. این وابستگی حاکمیت چین را به شدت تضعیف می‌کند. اگرچه صندوق بین‌المللی پول در سال ۲۰۱۵ یوان را به سبد «ارز ذخیره» اضافه کرد، اما بسختی می‌توان آن را یک ارز مستقل در نظر گرفت. رویدادهای اوایل سال ۲۰۲۴، فقدان (یا حداقل نقض) حاکمیت نظام بانکی چین و واحد پول چین را بخوبی برجسته کرد. بنابراین، چین همچنان مجبور است خود را با قوانین پولی و مالی دیکته شده توسط عمو سام وفق دهد.

طرف‌های روسی و چینی باید خود را با تحریم‌های جدیدی که مانع از پرداخت‌های تجاری خارجی می‌شود، تطبیق دهند. اغلب کارشناسان انجام پرداخت از طریق کشورهای ثالث، مشخصاً، از طریق شرکت‌های تابعه یا شعب بانک‌های روسیه را که در حوزه قضایی کشورهای دوست فعالیت می‌کنند، راهی برای خروج از این وضعیت تلقی می‌کنند. چین و روسیه تجربه ایران را که به استفاده فعال از ارزهای دیجیتال برای دور زدن تحریم‌ها شروع کرده است، بررسی می‌کنند. علاوه بر این، بانک مرکزی ایران پیشنهاد توسعه و استفاده از ارز دیجیتال «استیبل کوین» را مقدم بر همه، برای خدمت به تجارت روسیه و ایران داده است. این «استیبل کوین» اصولاً می‌تواند به تجارت بین روسیه و چین نیز خدمت کند. برخی‌ها حتی روش حمل و نقل پول نقد در چمدان را برای دور زدن تحریم‌ها و محاصره‌ها پیشنهاد می‌کنند. در ضمن، تنظیم‌کنندگان مالی روسیه (بانک مرکزی و وزارت دارایی) اخیراً مقرراتی را وضع کرده‌اند که این روش پرداخت برای واردات را مجاز و تنظیم می‌کند. به این ترتیب، آخرین جایگاه به ابزار جایگزین مانند طلا تعلق ندارد. به هر حال، ایران تجربه بسیار زیادی در استفاده از این فلز گرانبها دارد. فدراسیون روسیه و چین نیز دارای ذخایر طلا بسیار عظیمی هستند (به ترتیب پنجمین و ششمین ذخایر رسمی طلای جهان را اشغال می‌کنند).

البته، این و برخی گزینه‌های دیگر هزینه‌ها و خطراتی دارند و به اندازه پرداخت‌های غیر نقدی معمولی با استفاده از سوئیفت راحت نیستند. اما حتی این مسأله اصلی نیست. اگر روسیه و چین می‌خواهند در رویارویی مشخص با غرب به پیروزی برسند، در این صورت، آن‌ها نیازی به تطبیق خود با تحریم‌های غرب ندارند، بلکه به ایجاد نظام پرداخت مستقل خود، به مصونیت پایدار در برابر هرگونه تحریم خارجی نیاز دارند. برای انجام این کار، به هر حال، نیازی به «اختراع مجدد چرخ» نیست. چنین نظام‌هایی در نیمه دوم قرن گذشته وجود داشتند، بسیاری از کشورها از آن‌ها استفاده می‌کردند و آن‌ها را «تسویه ارز» می‌نامیدند.

تسویه ارزی بر اساس موافقت‌نامه‌های تسویه دو یا چند جانبه که شرکت‌کنندگان آن کشورهایی دارای روابط تجاری با یک دیگر می‌باشند، ایجاد می‌شود. تسویه ارزی، همانطور که در کتاب‌های درسی دوره شوروی ذکر شده است، در شرايطی استفاده می‌شود که دولت‌ها و کشورها، یا یکی از آن‌ها، مقدار کافی ارز قابل تبدیل آزاد برای اطمینان از تسویه حساب‌های متقابل در اختیار ندارند. هنگامی که در مورد استفاده در روابط تجاری و اقتصادی بین دولت‌ها و

کشورهای تسویه‌کننده توافق حاصل می‌شود، ارز تسویه‌ای انتخاب می‌شود، که تعهدات و مطالبات متقابل به وسیله آن تسویه می‌شود.

تسویه ارزی توسط کشورهای سرمایه‌داری (به ویژه کشورهای اروپای غربی) و سوسیالیستی به طور فعال مورد استفاده قرار می‌گرفت. من بارها در مورد تسویه ارزی نوشته‌ام. اهمیت آن به این دلیل است که واشنگتن و متحدانش تحریم‌هایی را علیه کشورهای «نامطلوب» اعمال می‌کنند. همانطور که در بالا ذکر شد، دولت‌ها در قراردادهای تسویه حساب مشارکت دارند. و برای اجرای توافقات، لازم است دولت نه تنها آن‌ها را امضاء کند، بلکه تجارت خارجی کشور را نیز مدیریت کند.

در حال حاضر، متأسفانه، تجارت خارجی در چین و روسیه [در ایران نیز] تا حد زیادی خارج از محدوده کنترل دولت است. مدیریت دولتی در حوزه تجارت خارجی، مهمترین گام در جهت استقرار حاکمیت ملی، از جمله، حاکمیت پولی کشور است. در حالت ایدئال، کشور به انحصار دولتی تجارت خارجی نیاز دارد. من این موضوع را در کتابم: «روسیه و غرب در قرن بیستم. تاریخ تقابل اقتصادی و همزیستی»، به تفصیل توضیح داده‌ام.

مأخوذ از: [بنیاد فرهنگ ستراتیژیک](#)

۵ اردیبهشت- ثور ۱۴۰۳

*- پروفسور، دکتر علوم اقتصاد، مدیر مرکز پژوهش‌های اقتصادی «شاراپوف» فدراسیون روسیه، پژوهشگر مسائل پشت صحنه